

DUAL TA'LIMNI AMALIYOTDA QO'LLASH

Shodmonova Marxabo Uktamovna

Navoiy viloyati Qiziltepa tumani 1- son kasb-Hunar maktabi ishlab chiqarish ta'limi ustasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6727211>

Annotatsiya. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.10.2019 yil PF-5847 sonli farmonida: "O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, zamonaviy bilim va yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlariga ega, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'limni modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish"ning ustuvor vazifalari belgilangan. Ushbu maqolada, dual ta'limni amaliyotda qo'llash haqida fikr va mulohazalar yuritiladi.

Kalit so'zlar: dual ta'lim, amaliyot, qo'llash, tizim, modernizatsiya, dualizm.

ПРИМЕНЕНИЕ ДУАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ПРАКТИКЕ

Аннотация. В Указе Президента Республики Узбекистан от 08.10.2019 г. ПФ-5847 об утверждении Концепции развития системы высшего образования Республики Узбекистан до 2030 года: модернизировать высшее образование, модернизировать высшее образование, социальную сферу и экономика на основе передовых образовательных технологий В данной статье рассматривается применение дуального образования на практике.

Ключевые слова: дуальное образование, практика, применение, система, модернизация, дуализм.

APPLICATION OF DUAL EDUCATION IN PRACTICE

Abstract. In the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated 08.10.2019 PF-5847 on the approval of the Concept for the development of the higher education system of the Republic of Uzbekistan until 2030: modernize higher education, modernize higher education, the social sphere and the economy based on advanced educational technologies. This article discusses the use of dual education in practice.

Key words: dual education, practice, application, system, modernization, dualism.

KIRISH

Ushbu vazifalarni amalga oshirishning asosiy sharti sifatida ilm-fanni iqtisodiyotning asosiy drayveriga aylantirish va bozor talablari asosida raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash shu kunning dolzarb vazifalaridan sanaladi. Mamlakatimiz rahbarining ta'lim tizimini davlat xususiy sheriklik asosida rivojlantirish g'oyasi zamirida ana shu maqsad yotibdi. Ta'limdagi hamkorlik tamoyili mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida birinchilardan bo'lib Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti tomonidan amaliyotga tatbiq etildi. Bu borada yaqin hamkor sifatida "Mutaxassislarni maqsadli tayyorlash, o'quv-ilmiy va marketing sohalari bo'yicha o'zaro hamkorlik" to'g'risidagi shartnomalar shakllantirilib, shu asosida nazariya egallangani bilimlarni amaliyotda q'ollashda xizmat qiladi. Shu tariqa tomonlarning sheriklik asosidagi hamkorligiga mustahkam zamin yaratiladi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Dualizm haqida to'xtaladigan bo'lsak, dualizm (lot. dualis — ikki yoqlama) — bir-biri bilan birlashtirib bo'lmaydigan holatlar, tamoyillar, fikrlash tarzi, dunyoqarash, intilish va gnoseologik tamoyillar yonma-yon mavjudligini targ'ib qiluvchi ta'limot. Dualizm plyuralizm ko'rinishlaridan biri. Dualizm terminini nemis faylasufi X.Volf (1679— 1754) kiritgan. Dualizm quyidagi juft tushunchalarni ifodalaydi: g'oyalar dunyosi va voqeiy dunyo. Dualizm falsafiy, diniy, antropologik, etik shakllarda namoyon bo'lishi mumkin. Qadimgi davrda diniy-etik dualizm Avestoda uchraydi. Dualizm falsafada ikki mustaqil narsa — ruh va materiya mavjud deb bilishida ko'rinadi. Bu ayniqsa R.Dekart va I.Kant qarashlarida ko'zga yaqqol tashlanib turadi.

O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq, shuningdek yoshlarning kasblar va mutaxassisliklarni egallashga bo'lgan qiziqishlarini qo'llab-quvvatlash uchun keng imkoniyatlar yaratish maqsadida 2021/2022 o'quv yilidan professional ta'lim tizimida dual ta'lim tashkil etiladi. Ta'lim to'g'risidagi Qonunning 17-moddasida dual ta'lim to'g'risida fikr yuritilib, "Dual ta'lim ta'lim oluvchilar tomonidan zarur bilim, malaka va ko'nikmalarni olishga qaratilgan bo'lib, ularning nazariy qismi ta'lim tashkiloti negizida, amaliy qismi esa ta'lim oluvchining ish joyida amalga oshiriladi. Dual ta'limni tashkil etish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi" deb ta'kidlangan. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 29 martdagi "Professional ta'lim tizimida dual ta'limni tashkil etish chora-tadbirlari haqida"gi 163-son Qarorining qabul qilinishi Respublikamizda dual ta'limni tashkil qilish bo'yicha amaliy ishlar boshlanganligidan dalolat beradi.

TADQIQOT NATIJALARI

Dual ta'lim – bu mutaxassislarni o'quvchilarning ta'lim infratuzilmasini va o'quv jarayonida ish beruvchiga jalb qilgan holda, o'zaro ta'lim doirasidagi mutaxassislar tayyorlash uchun asosdir. Kasbiy munosabatlar tajribasi sifatida ikki tomonlama ta'limni tushunish, ishlash bo'yicha ishlab chiqarish ko'nikmalarini o'tkazish, mavzu bo'yicha o'zaro munosabatlarning umumiy tamoyillari bilan uzviy bog'liq hisoblanadi. Dual ta'lim jarayonida o'quvchi olgan nazariy bilimlarini bir vaqtning o'zida korxonada yoki tashkilotda amalda qo'llab, mutaxassislik bo'yicha ko'nikma va malakalarini mustahkamlaydi. Bunda talabalarda haqiqiy, ma'lum bir ishlab chiqarish jarayonini tushunishga qaratilgan nazariy bilim va tushunchalarni tarqalish qobiliyatini rivojlantiradi. Ilm jarayonida amaliy faoliyatni aniqlashning prinsipi bilimlarning asosiy maqsadiga asoslanadi. Dual ta'lim jarayoni bilim olish kuchi bo'lgan amaliy faoliyat bilan bilimlarining xolisligini oqlaydi, haqiqatini tekshirish vositasi hisoblanadi. Bu nazariya bilan amaliyot o'rtasidagi dialektik munosabatlarda o'z aksini topadi.

MUHOKAMA

Ta'lim muassasasi va korxonaning ushbu hamkorligi bilan yuqori sifatli va miqdoriy jihatdagi oliy ta'lim tizimiga ijtimoiy buyurtma aniqlashtiriladi. Imkoniyatning uslubiy tamoyili asosida kasb-hunar ta'limi tizimini o'rgangan olimlarning fikriga ko'ra, ikki tomonlama ta'limning asosiy shakllari Ijtimoiy sheriklik instituti hisoblanadi. Har bir sherikning manfaatlari va majburiyatlarini aniq farqlash bilan ish beruvchiga beriladi. Ikki tomonlama o'quv mashg'ulotlari, nafaqat mutaxassislar tayyorlash natijalariga, balki o'quv jarayoni va uni tashkil etish mazmuniga ham qiziqadigan muayyan korxonalar o'quv jarayoniga jalb qilinganligini ta'minlaydi. Bu dual

ta'limning ahamiyati bilan belgilanadi, bu esa mutaxassisni tayyorlashda bo'shliqni va ta'lim sohalarini to'ldirishga imkon beradi. Nazariy va uslubiy, psixologik va falsafiy poydevorni hisobga olgan holda, ikki tomonlama o'qitish sharoitida mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligi ko'rib chiqiladi. Unda to'rt asosiy komponentga e'tiborni qaratish maqsadga muvofiqdir:

1. Motivatsion (muvaffaqiyatga erishish; o'qishni o'rganishning motivatsiyasi; kasbni qondirish darajasi, ilmiy faoliyatga ratsionalizatorlik takliflari orqali qiziqtirish).
2. Tashkiliy va boshqaruv komponenti (etakchilik salohiyatining namoyon bo'lishi; kommunikativ fazilatlar; tashkiliy xususiyatlar).
3. Kognitiv (professional faoliyatda bilimlarni o'zlashtirishi; bilim olishda mustaqillik berish).
4. Ilmiy komponent (ilmiy maqsadlarda ishtirok etish darajasi; korxonada muammolarini hal qilish bo'yicha amaliy innovatsion loyihalari yo'nalishi).

XULOSA

Dual ta'lim ma'lum bir korxonada ehtiyojlariga muvofiq ma'lum bir darajadagi mutaxassislarni tayyorlashda o'quv va ishlab chiqarish sohalarining kelishilgan o'zaro ta'sirini o'z ichiga olgan kasbiy tayyorgarlikni tashkil etishning innovatsion shakli tushuniladi. Bunda o'quv muassasasi va ishlab chiqarish korxonalarining maqsadlarining umumiyligi ijtimoiy tarkibiy xususiyatlarga ega bo'lgan muayyan malakalarning vakolatli mutaxassislarni tayyorlash jarayoni integratsiyasi hisoblanadi. Ushbu integratsiya asoslari ikki tomonlama tayyorgarlik sharoitida amalga oshirilayotgan maqsadlar, qadriyatlar mazmuni, tadbirlar hamjamiyatini aks ettiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Jonmatova O. Yusuf Xos Hojibning ta'lim – tarbiya to'g'risida. T.: "O'qituvchi", 1980. 14-bet
2. Niyozov G , Axmedova.M Pedagogika tarixidan seminar. "Noshir", Toshkent, 2011, 142 bet
3. Mutalipova M.J. Xalq pedagogikasi. – T.: " Fan va texnologiya" , 2015, 160
4. Mullaboyeva N. Kasbiy pedagogika. Namangan, 2019, 364 bet.